

ICHKI KASALLIKLAR KLINIKASIDA KASALLIKLARNI ANIQLASH DAVOLASH VA ULARNING OLDINI OLISHGA OID DOLZARB MASALALAR

Durdona Otamuratova Umar qizi
Alfraganus universiteti Tibbiyot fakulteti
Davolash ishi yo‘nalishi 3-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisda ichki kasalliklar klinikasida kasalliklarni erta aniqlash, samarali davolash va ularning oldini olish bo‘yicha dolzarb masalalar yoritilgan. Kasalliklarni tashxislash jarayonida zamonaviy diagnostik usullar, laborator va instrumental tekshiruvlarning ahamiyati ko‘rsatib berilgan. Shuningdek, davolash jarayonida individual yondashuv, kompleks terapiya va farmakologik vositalardan oqilona foydalanishning ahamiyati tahlil qilingan. Profilaktik chora-tadbirlar sifatida sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, muntazam skrining tekshiruvlari va risk guruhlarida monitoring olib borishning zarurligi asoslab berilgan. Ushbu tadqiqot ichki kasalliklar klinikasida bemorlarni samarali davolash va kasalliklarning oldini olish tizimini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Ichki kasalliklar, klinika, tashxis, davolash, profilaktika, diagnostika, sog‘lom turmush tarzi, skrining, monitoring.

KIRISH

Ichki kasalliklar klinikasi tibbiyotning eng asosiy va keng qamrovli yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, inson organizmidagi turli a‘zolar va tizimlarning ichki kasalliklarini aniqlash, ularni samarali davolash hamda oldini olishni maqsad qiladi. So‘nggi yillarda yurak-qon tomir, nafas olish, ovqat hazm qilish, endokrin va boshqa ichki a‘zolar kasalliklari sonining ortib borishi ushbu yo‘nalishda dolzarb muammolarni yuzaga keltirmoqda.

Kasalliklarni erta tashxislashda laborator va instrumental diagnostikaning keng joriy etilishi, zamonaviy uskunalar yordamida tekshiruvlar o‘tkazilishi bemorlarni davolash samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek,

davolashda kompleks yondashuv, individual terapiya rejalari, dori vositalarining oqilona qo'llanishi va reabilitatsiya choralari katta rol o'ynaydi.

Profilaktika masalalari ham ichki kasalliklar klinikasida alohida o'rin tutadi. Sog'lom turmush tarzini shakllantirish, muntazam profilaktik ko'riklar, risk guruhlaridagi shaxslarni erta aniqlash va kuzatib borish orqali ko'plab og'ir kasalliklarning oldini olish mumkin. Shu bois ichki kasalliklar klinikasida tashxis, davolash va profilaktika choralari bir butun tizim sifatida uyg'unlashtirilishi zamonaviy tibbiyotning eng muhim vazifalaridan biridir.

Bemorni qabul qilish va dastlabki baholash:

Bemorning shikoyatlarini tinglash (masalan, ko'krak qafasidagi og'riq, nafas qisishi, qorin og'rig'i, umumiy holsizlik).

Anamnez yig'ish: oilaviy kasalliklar tarixi, turmush tarzi, ilgari o'tkazilgan kasalliklar va dorilarni qo'llash tarixi.

Fizik tekshiruv: yurak urishi, qon bosimi, nafas olish tezligi, tana harorati, og'irlik va bo'y ko'rsatkichlari.

Ichki kasalliklar klinikasida ishning birinchi qadami – bemorni to'g'ri qabul qilish va uning holatini dastlabki baholashdir. Shifokor bemorning shikoyatlarini diqqat bilan tinglashi, ularni yozib borishi va asosiy simptomlarni aniqlashi lozim. Masalan, ko'krak qafasida og'riq bo'lsa, og'riqning davomiyligi, tarqalishi va unga sabab bo'luvchi omillar haqida so'raladi. Shu bilan birga, bemorning oilaviy anamnezi, turmush tarzi, ilgari o'tkazgan kasalliklari ham muhim ahamiyatga ega. Fizik tekshiruv bosqichida esa yurak urish tezligi, qon bosimi, nafas olish holati, tana harorati va boshqa ko'rsatkichlar baholanadi. Masalan, yuqori qon bosimi aniqlansa, gipertoniya ehtimoli darhol ko'rib chiqiladi.

Diagnostik tekshiruvlar:

Laborator tekshiruvlar: qon tahlili (umumiy, biokimyoviy), siydik va najas tekshiruvi.

Instrumental tekshiruvlar: EKG, rentgen, UTT, endoskopiya, KT yoki MRT (zaruratga ko'ra).

Risk guruhlarini aniqlash (masalan, diabetga moyilligi bo'lgan shaxslar uchun glyukoza va HbA1c nazorati).

Bemorni dastlabki baholashdan so'ng diagnostik jarayon boshlanadi. Bu jarayon laborator va instrumental tekshiruvlarni o'z ichiga oladi. Laboratoriya tekshiruvlari orqali bemorning qonida umumiy ko'rsatkichlar, shuningdek, jigar va buyrak faoliyati, glyukoza darajasi o'rganiladi. Siydik tekshiruvlari orqali buyrak faoliyatida buzilish bor-yo'qligi baholanadi. Instrumental tekshiruvlarda esa EKG yordamida yurak faoliyati, rentgen orqali o'pka va yurakning tuzilishi, UTT orqali esa qorin bo'shlig'i organlari ko'riladi. Masalan, qorin og'rig'i bilan kelgan bemorda UTT orqali jigar yoki o't pufagida o'zgarishlar aniqlanishi mumkin.

Aniq tashxis qo'yish:

Laborator va instrumental natijalarni tahlil qilish.

Klinik belgilarni tekshiruv natijalari bilan taqqoslash.

Masalan: ko'krak og'rig'i bilan kelgan bemorda EKG o'zgarishlari va qon biokimyosi natijalariga asoslanib "stenokardiya" tashxisini qo'yish.

Olingan ma'lumotlar asosida shifokor klinik belgilarning laborator va instrumental natijalar bilan mosligini tahlil qiladi. Bunda har bir belgi o'zaro solishtiriladi va yakuniy tashxis qo'yiladi. Masalan, bemorda ko'krak og'rig'i bo'lsa, EKG da yurak mushagida ishemik o'zgarishlar kuzatilsa va qon tahlilida yurak fermentlari yuqori bo'lsa, "miokard infarkti" tashxisi qo'yiladi. Shu tarzda tashxis jarayoni bemor hayotini saqlab qolishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Davolash jarayoni:

Dori vositalari bilan davolash: antihipertenzivlar, antibiotiklar, gipoglikemik preparatlar, simptomatik dori vositalari.

Fizioterapiya va qo'shimcha usullar: elektroterapiya, inhalatsiya, reabilitatsion mashqlar.

Hayot tarzini o'zgartirish: parhez, jismoniy faollik, zararli odatlarni tashlash (chekish, spirtli ichimlik).

Og'ir holatlarda – stasionar davolanish va shoshilinch muolajalar (masalan, infarkt bo'lsa, trombolitik terapiya).

Aniq tashxis qo'yilgach, davolash jarayoni boshlanadi. Bu jarayon individual yondashuvni talab qiladi. Dori vositalari asosiy o'rin tutadi: masalan, gipertoniyada – qon bosimini tushiruvchi preparatlar, diabetda insulin yoki glyukoza darajasini kamaytiruvchi dorilar, infeksiyon kasalliklarda antibiotiklar qo'llanadi. Shu bilan

birga, fizioterapiya usullari, nafas mashqlari, elektroterapiya kabi yordamchi muolajalar ham qo'llaniladi. Hayot tarzini o'zgartirish davolashning ajralmas qismi hisoblanadi.

Masalan, yurak kasalligi bo'lgan bemorga tuz iste'molini kamaytirish, yog'li ovqatlardan voz kechish, muntazam jismoniy mashqlar bilan shug'ullanish tavsiya qilinadi. Og'ir holatlarda esa shoshilinch muolajalar zarur bo'ladi, masalan, o'tkir infarktda trombolitik terapiya qo'llanadi.

Profilaktika va monitoring:

Birlamchi profilaktika: sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, ovqatlanishni nazorat qilish, muntazam jismoniy mashqlar.

Ikkinchi darajali profilaktika: kasallik tashxisi qo'yilgan bemorlarda kasallikning og'irlashishining oldini olish (masalan, gipertonik bemorda qon bosimini nazorat qilish, dori vositalarini muntazam qabul qilish).

Uchinchi darajali profilaktika: kasallik oqibatida nogironlikka olib keluvchi holatlarning oldini olish (masalan, insultdan keyin reabilitatsiya mashqlari va fizioterapiya).

Muntazam dispanser nazorati, yiliga kamida bir marta umumiy tekshiruv.

Ichki kasalliklarni davolashdan ham muhim jihati ularning oldini olishdir. Profilaktika birlamchi, ikkilamchi va uchinchi bosqichlarga bo'linadi. Birlamchi profilaktikada sog'lom turmush tarzini shakllantirish asosiy o'rin tutadi: to'g'ri ovqatlanish, jismoniy faollik, chekish va alkogoldan voz kechish. Masalan, yoshlarning muntazam sport bilan shug'ullanishi kelajakda yurak-qon tomir kasalliklarining oldini oladi. Ikkilamchi profilaktika esa tashxis qo'yilgan bemorlarning kasalligini og'irlashishidan himoya qiladi. Masalan, diabet kasalligi aniqlangan bemor muntazam ravishda qon shakarini nazorat qilishi, dori vositalarini qabul qilishi zarur. Uchinchi profilaktika nogironlikka olib keluvchi oqibatlarining oldini olishga qaratilgan. Masalan, insultdan keyingi bemorlarda fizioterapiya va reabilitatsiya mashqlari ularning mehnat faoliyatiga qaytishiga yordam beradi. Monitoring esa davolash natijalarini nazorat qilish va kelajakdagi asoratlarning oldini olish uchun muntazam tekshiruvlarni o'z ichiga oladi.

Natijalarni baholash va qayta aloqa:

Davolash samaradorligini tahlil qilish.

Bemorning holatini muntazam kuzatib borish va kerak bo'lsa, davolash rejalarini qayta ko'rib chiqish.

Amaliy misol: diabet bilan og'rigan bemorda qon shakarini nazorat qilish va HbA1c ko'rsatkichlari asosida insulin dozasi o'zgartirilishi.

Davolash tugagach, bemorning ahvoli doimiy nazoratda bo'lishi kerak. Shifokor o'z vaqtida qayta tekshiruvlar o'tkazib, davolash natijalarini tahlil qiladi. Agar bemorda dori vositalarining ta'siri yetarli bo'lmasa, yangi davolash rejasi tuziladi. Masalan, diabet bemorida insulin dozalari bemorning qon tahliliga qarab muntazam ravishda qayta ko'rib chiqiladi. Shu orqali kasallik ustidan nazorat kuchaytiriladi va bemorning hayot sifati yaxshilanadi.

XULOSA

Ichki kasalliklar klinikasida kasalliklarni aniqlash, davolash va ularning oldini olish jarayoni murakkab va ko'p bosqichli amaliy faoliyatdir. Bemorni to'g'ri qabul qilish, to'liq anamnez yig'ish va dastlabki fizik tekshiruv keyingi diagnostik qarorlar uchun asos yaratadi. Laborator va instrumental tekshiruvlarning aniq qo'llanishi tashxisni ishonchli qilishga yordam beradi. Davolash jarayoni esa nafaqat dori vositalaridan foydalanishni, balki hayot tarzini o'zgartirish, fizioterapiya va psixologik qo'llab-quvvatlashni ham o'z ichiga oladi.

Profilaktika choralarining samarali yo'lga qo'yilishi bemorlarning kasallikdan himoyalaniishi, tashxis qo'yilganlarda esa kasallikning og'irlashmasligi uchun muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, uchinchi darajali profilaktika – nogironlikka olib keluvchi oqibatlarning oldini olish – zamonaviy klinik amaliyotning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, muntazam monitoring, qayta aloqa va davolash samaradorligini baholash ichki kasalliklar klinikasida yuqori natijalarga erishish imkonini beradi. Bunda shifokor, hamshira va bemorning hamkorligi, sog'lom turmush tarzini yo'lga qo'yish, dori vositalarini o'z vaqtida qabul qilish va profilaktik choralarni qat'iy rioya qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababdan, ichki kasalliklar klinikasida olib borilayotgan ishlar nafaqat kasalliklarni davolashga, balki ularning kelajakdagi asoratlarini kamaytirishga ham qaratilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Jo'rayev A., Karimov U. Ichki kasalliklar propedevtikasi. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2021.
2. Shodmonov N., Matyoqubov B. Klinik terapiya asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Raximova M., Ismoilov Z. Ichki kasalliklarda diagnostika va davolash. – Toshkent: O'zbekiston tibbiyot akademiyasi nashriyoti, 2022.
4. Tursunov O., G'ofurova S. Kardiologiya va ichki kasalliklar klinikasi. – Toshkent: Innovatsion tibbiyot, 2023.
5. Abdullayeva D., Mirzayev A. Profilaktik tibbiyot va ichki kasalliklar klinik amaliyoti. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.